

**IV. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК МОРАЛЬНО-ЕТИЧНА І
ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.
ПЕРЕДОВИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ЗАРУБІЖНІ І ВІТЧИЗНЯНІ ПРАКТИКИ**

Леся Петренко

**ГРИГОРІЙ ВАЩЕНКО Й УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ (М. МЮНХЕН)**

У статті зроблено короткий огляд діяльності педагога в УВУ в часи перебування в еміграції в м. Мюнхен. Підкреслено вагомість і значущість для нащадків багатого національно спрямованого наукового доробку вченого. Наголошено на унікальності досвіду роботи Г. Ващенко щодо розробки структури системи освіти і виховання в незалежній Україні. Визнано, що автором вперше теоретично обґрунтовано концепцію українського виховного ідеалу. Виокремлено погляди професора щодо свободи людини як усвідомленої необхідності щодо формування цінностей шляхом виховання волі і характеру у дітей.

Ключові слова: Г. Ващенко, національне виховання, еміграційний період, український виховний ідеал, система освіти і виховання, свобода людини.

Початок ХХІ століття характеризується глобалізаційними процесами у розвитку освіти і науки, що сприяє їх наближенню до світових стандартів. У сучасний період реформування гуманітарної галузі й національного відродження постає проблема долучення багатой наукової спадщини видатного українського вченого-педагога Г. Ващенко в науковий і культурний простір України. Аналіз історичних джерел, архівних документів, наукових видань досліджуваного періоду свідчить про те, що він був носієм ідентичності українського народу, зробив вагомий внесок у розвиток основ національної педагогіки, розробку концепції українського виховного ідеалу.

Творча спадщина Г. Ващенко відкриває наш шлях до формування нового покоління громадян-патріотів та виховання педагогічних кадрів нового типу.

У ході наукового дослідження встановлено, що постать Г. Ващенко як спадкоємця, носія ідентичності і продовжувача багатовікового педагогічного досвіду українського народу стала об'єктом дослідження таких вчених як А. Бойко, О. Вишневський, О. Гук, Н. Дем'яненко, Н. Дічек, І. Зайченко, В. Ковальчук, В. Кульчицький, А. Марушкевич, В. Огнев'юк, А. Погрібний, О. Сухомлинська, В. Фазан.

Метою даної статті є розкриття вагомості наукової роботи Г. Ващенко у діяльності Українського Вільного Університету м. Мюнхен та важливості педагогічної спадщини еміграційного періоду для сучасної педагогічної науки та шкільної практики незалежної України.

Г. Ващенко – видатний український учений-педагог 10-60-х років ХХ ст., понад 20 років прожив в еміграції, його творча праця пов'язана з 1945 року з Українським Вільним Університетом м. Мюнхен. Відвідування автором статті у листопаді 2019 року Українського Вільного Університету, опрацювання наукових, архівних та літературних джерел, які зберігаються в бібліотеці та архіві Університету, розширило наше пізнання про його діяльність зазначеного періоду. Після закриття УВУ (1945 р.) у м. Празі лише невелика частина професорського складу прибула до Мюнхену. Після війни Мюнхен став науковим і політичним центром для українських емігрантів. Патріотично налаштована група вчених доклала величезних зусиль для створення єдиного на той час українознавчого осередку за кордоном.

Серед професорів-ентузіастів, видатних представників української інтелектуальної історії ХХ століття значиться і прізвище Григорія Ващенко [5, с. 11].

Займаючи посаду професора на філософічному факультеті УВУ Г. Ващенко був дуже активним і діяльним. Він читав лекції з педагогіки, виступав з доповідями з питань психології, регулярно мав зустрічі з молоддю.

Беручи активну участь у розбудові, фактично з нуля, Українського Вільного Університету в Мюнхені, Г. Ващенко швидко завойовує авторитет серед високих наукових і церковних кіл міста. Йому надані були найкращі рекомендації авторитетних наукових діячів для одержання посади звичайного професора, яку він займав з 1947 до 1966 року [6, с. 267].

У 1955 році відомому вченому, психологу, педагогу, професору О. Кульчицькому написав рекомендацію на посаду звичайного професора УВУ тодішній ректор УВУ Іван Мірчук. Другу рекомендацію написав професор Г. Ващенко як досвідчений, авторитетний науковець. Він високо оцінив наукову діяльність О. Кульчицького в галузі психології та педагогічні досягнення як викладача [Бланка Єржабкова с. 101]. Це свідчить про визнання компетентності, високого наукового, фахового рівня Г. Ващенко, довіру до нього як до особистості. У 1950 році його обирають ректором Богословської Академії української автокефальної православної церкви. Г. Ващенко розкриває свій потенціал організатора наукового процесу на посаді проректора Філософічного факультету УВУ, яку він займав у 1950-1951 рр. [6, с. 191].

Маючи ґрунтовні наукові знання в галузі педагогіки, психології, професор Г. Ващенко докладав багато зусиль до спрямування молоді науково досліджувати історію, культуру, педагогіку, психологію. Протягом 1948-1959 рр. він виступає керівником науково-дослідної роботи Барвінкова Петра, Зуба Григорія, Каленник Валентини, Кохно Катерини, Оршикевича Остапа, Фізера Івана [6, с. 351, 371, 371, 379, 395, 411, 442]. Самовіддана праця на благо розвитку Університету була відзначена 1 червня 1958 року присвоєнням звання почесного доктора [6, с. 509].

Професор Г. Ващенко був людиною широкого спектру наукових знань, вирізнявся багатогранною діяльністю, педагог, учений, філософ, університетський професор, проректор УВУ, член Наукового товариства імені Т.Г. Шевченка, наставник української молоді, знавець психічних особливостей українського народу, джерел його духовності, палкий патріот України, видатний український діяч. В тузі за Батьківщиною він помер 2 травня 1967 року в м. Мюнхен у віці 89 років.

Наукова спадщина Мюнхенського періоду Григорія Ващенко складається з дуже цінних праць, які торкаються як питань організації структури системи освіти в незалежній Україні, так і філософських поглядів на свободу особистості, концепцію національного виховання особистості, концепцію традиційного українського виховного ідеалу, виховання любові до Батьківщини, виховання волі і характеру та багато інших.

Пошук моделі виховання молоді спонукає нас звернутися до науково-творчого доробку Г. Ващенко з метою подальшого дослідження і переосмислення, а також використання його головних посилив в сучасних життєвих реаліях. Г. Ващенко як талановитий педагог і відданий до кінця свого життя палкий патріот України, передбачаючи постання незалежної України, залишив нам фундаментальну працю – «Проект системи освіти в самостійній Україні», яка видана була у Мюнхені 1957 року. Ним запропонована структура системи освіти, яка залежить від обраного державного устрою, в основу якого закладені «основні риси християнської ідеології» [2, с. 27].

Педагог звертає увагу на те, що система освіти повинна відповідати соціально-політичному строю держави, а також психології та національним традиціям народу. Оскільки український народ має в цьому відмінності, то він, очевидно, повинен мати власну національну систему освіти й виховання молоді. Запропонована Г. Ващенком

структура системи освіти заклала для майбутньої незалежної України основи національної системи освіти.

Надзвичайно великої ваги надавав професор Г. Ващенко розв'язанню питання свободи людини як усвідомленої необхідності. Г. Ващенко зазначав, що свобода кожного громадянина повинна бути забезпечена, вона може обмежуватися владою тоді, коли хтось порушує свободу і права другої людини [2, с. 38]. Викликає інтерес думка педагога, яка особливо актуальна в наш час, про те, що окрема людина, маючи свободу і шануючи свою гідність, «... не має права насилувати волю і порушувати права другої людини» [3, с. 361]. Це ж повною мірою стосується кожного народу, який, поважаючи свою національну гідність і захищаючи державну незалежність, «немає права у будь-якій формі поневолювати інші народи» [3, с. 361]. Г. Ващенко виступає носієм ідентичності українського народу, який має право на вільне волевиявлення. Такі філософські роздуми послужили підґрунтям для розробки концепції українського виховного ідеалу, концепції національного виховання молоді.

Історія становлення української школи – це, на наш погляд, історія пошуку виховного ідеалу, оскільки від його правильного вибору залежить кінцевий результат формування особистості. З огляду на це, важливою є праця професора Г. Ващенко «Виховний ідеал», перше видання якої з'явилося у 1950 р. в Мюнхені. Творча праця Г. Ващенко в Українському Вільному Університеті в Мюнхені – вагоме надбання для забезпечення змісту і методики національного виховання в Україні. Проблематика наукової діяльності Г. Ващенко в цей період співзвучна вимогам щодо модернізації національної освіти в сучасній Україні.

Аналізуючи розвиток української духовності, професор Г. Ващенко вперше розкриває поняття виховного ідеалу відповідно до психічних і природних властивостей українського народу. Підкреслюючи педагогічне значення ролі традицій в житті українського народу та їх важливість у розвитку нації, педагог показує глибину поняття традиційного ідеалу людини: «це не вишивана сорочка, яку можна скинути і все ж таки залишитись українцем. Ідеал людини – це те найкраще, що створив народ в розумінні властивостей людської особистості та її призначення» [1, с. 103]. Його ідеї мають передусім практичний характер.

Узагальнюючи характеристику українського національного виховного ідеалу, педагог підкреслює, що кожна нація живе самостійним державним і культурним життям, вільно розвиває свої творчі здібності, співпрацює з іншими народами світу. Саме такий підхід дає можливість кожному народу будувати власну виховну систему. Український народ має свої національні, фізичні й психічні особливості, має своє призначення. Виходячи з цього, він має «на засадах християнства й загальноєвропейської культури... творити свій національний виховний ідеал» [1, с. 100].

Ми виокремлюємо в працях педагога цього періоду погляди Г. Ващенко на виховання як національно-соціальний феномен. Г. Ващенко стверджував, що виховання взагалі не існує, воно має національний характер і залежить від тих чи інших історичних умов. У праці «Виховання волі і характеру» (1952, 1957 рр.) педагог звертає увагу на необхідність формування патріотизму, духовності засобами релігійного виховання, формування цінностей шляхом виховання волі і характеру дітей. Він характеризує два основних напрямки у вихованні – авторитарний і теорію «вільного виховання», зазначаючи, що він дотримується так званої золотієї середини: розвитку індивідуальних особливостей дитини під мудрим керівництвом вчителя.

Усе свідоме життя в еміграції Г. Ващенко присвятив науковим дослідженням і викладацькій діяльності в УВУ. Глибина наукових ідей Г. Ващенко у поєднанні з полум'яним патріотизмом, глибокою любов'ю і тугою за Україною є безцінним надбанням української національної педагогіки.

Його основоположні теорії, концепції не втратили актуальності в наш час, дають відповідь на виклики сьогодення і гідні посісти чільне місце в сучасній науці та практиці, послужити справі модернізації національної освіти в сучасній Україні, справі формування покоління вільних громадян-патріотів незалежної України.

Список використаної літератури

1. Ващенко Г. Виховний ідеал : підруч. для педагогів, виховників, молоді і батьків / Г. Ващенко. – Полтава : Полтав. вісн., 1994. – 190 с. – (Твори ; т. 1)
2. Ващенко Г. Проект системи освіти в самостійній Україні / Г. Ващенко. – Мюнхен : Накладом Центрального комітету СУМ, 1957. – 48 с.
3. Ващенко Г. Свобода людини як філософічно–педагогічна і політична проблема / Г. Ващенко // Твори. Том 4. Праці з педагогіки та психології. – К.: «Школяр» – «Фада» ЛТД, 2000. – С. 326–361.
4. Єржабкова Бланка. Подвійний ювілей Олександра Кульчицького (1895-1980). Науковий збірник Українського Вільного Університету. – Мюнхен, 2015. – Т. 20. – С. 95-108.
5. Мельник Я. Заклад, що залишив непроминальний слід у рідній і світовій науці: до 70-річчя діяльності УВУ в Німеччині. Науковий збірник Українського Вільного Університету. – Мюнхен, 2015. – Т. 20. – С. 11-17.
6. Universitas Libera Ucrainensis: 1921-2011. Una Patzke, Mykola Szafowai, Roman Yaremko (Hrsg.) – Ukrainische Free Universitat, Serie: Bd. 56, 828 p.

Валентина Бугаєць

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ДОТРИМАННЯ ЇХ СТУДЕНТАМИ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Одним з принципів роботи вищої школи є дотримання академічної доброчесності студентами та викладачами ЗВО. Важливою є академічна доброчесність і в ході проведення наукових досліджень. Тому під час навчання в школі одним з важливих завдань є привчити учнів до дотримання принципів академічної доброчесності як до неодмінної складової їх освітньої діяльності.

Академічна доброчесність визначається Законом України «Про освіту» як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень». Поняття академічної доброчесності розкриваються через такі категорії: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, підзвітність [1, с.13] Детально ці категорії розкрито в Бухарестській Декларації з етичних цінностей та принципів вищої освіти в Європейському регіоні» яка підписана у 2004 році.

Говорячи про питання академічної доброчесності в ЗСО ми повинні в першу чергу розуміти причини не доброчесної поведінки учнів в освітньому процесі. Так на основі моніторингових досліджень проведених в м. Києві. Так на питання чому творчі роботи списуються з Інтернету названо такі причини які стали лідируючими:

- Відсутність інтересу до читання додаткової літератури – 43,3%;
- Невміння знаходити та узагальнювати інформацію – 32,9%;
- Великий обсяг письмових робіт – 23,2%. [2, с.7]

Серед причин списування учні називають наступні: бажання уникнути неприємностей (84,7%), нерозуміння матеріалу (71,5%), оцінка головне для батьків (54%), маю право з власних робіт (32,7%) [2, с.8] Слід також відзначити, що значна частина учнів вважає припустимим списування з власних робочих зошитів (89,2%) та підготовку шпаргалок (82,1%) [2, с.9] Отже ми бачимо, що у сучасному учнівському